

LBRIS

We know
books

ARHIMANDRIT
SERAFIM ALEXIEV

**Tâlcuire la
Rugăciunea
Domnească**

Traducere din limba bulgară:
Gheorghiță Ciocioi

editura
Σοφία

București

Cuprins

Cuvânt înainte.....	5
1. „Tatăl nostru”	9
2. „Care ești în ceruri”	25
3. „Sfințească-se numele Tău”	37
4. „Vie împărăția Ta”	45
5. „Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ”	63
6. „Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi”	77
7. „Și ne iartă nouă greșelile (datoriile) noastre, precum și noi iertăm greșiților (datornicilor) noștri”	111
8. „Și nu ne duce pe noi în ispită”	135
9. „Ci ne izbăvește de cel viclean”	163
10. „Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin!”	221
Cuvinte de încheiere	235

1

„Tatăl nostru”

Încă de la primele cuvinte, „Tatăl nostru” cuprinde adevăruri aparte, nespuse de importante pentru noi. Ele ni-L descoperă pe Dumnezeu ca Părinte al nostru, Tată al nostru. El este Tată în sensul că ne-a zidit și ne-a născut pentru Sine Însuși prin Taina Sfântului Botez în pântecul maicii noastre, Biserica. Este Tată al nostru și în sensul că e puternic și întotdeauna gata, în caz că ne îndepărtăm de El, să ne întoarcă iarăși către înfierea dumnezeiască, prin Taina Pocăinței.

„Tatăl nostru” – în aceste cuvinte se cuprind adevăruri dogmatice și etice. Domnul Iisus Hristos a lepădat pe deplin învățătura filosofilor necreștini care, cu toate că recunosc pe Dumnezeu ca Ziditor al universului, ca principiu a tot ceea ce există, resping prezența Lui în viața lumii, cât și purtarea de grijă permanentă pentru fiecare făptură și, mai ales, pentru cea mai înaltă zidire a Sa – omul. Iisus Hristos respinge și vederile contemporanilor care, în loc să se supună Evangheliei, ca fii ce-L mărturisesc pe Dumnezeu ca Tată al lor, vorbesc despre El ca de o oarecare Putere, fără să manifeste vreo dorință aparte de a-L cunoaște. Mântuitorul nu ne-a învățat să spunem: „O, Tu, mare Pu-

tere!” ori: „O, Tu, cauza a toate!”, „O, Tu, început a toată zidirea!” ori: „O, Tu, existență nemuritoare”, ci pur și simplu: „Tată!” Dumnezeu nu a luat aminte la mândrele abstracțiuni ale filosofilor care împiedică sufletul să intre în părtășie cu El, ca Tată al tuturor oamenilor din lume. „Tatăl nostru” – aceasta înseamnă, întâi de toate, recunoașterea unui Dumnezeu personal cu Care sufletul poate să aibă părtășie, grăind cu El. „Tatăl nostru” mai înseamnă că acest Dumnezeu personal ne este atât de apropiat, că El Însuși Se numește „Tată al nostru” și ne învață să-L socotim astfel.

În cuvintele „Tatăl nostru” se cuprinde descoperirea celor mai înalte adevăruri etice – adevărul despre dragostea lui Dumnezeu către noi. „Tatăl nostru” – ca o legătură plină de dragoste cu Dumnezeu – binevoiește să ni Se descopere în iubire și să ne îngăduie să-L iubim ca Părinte al nostru. Nu oamenii au născocit această chemare a lui Dumnezeu, ci Însuși Dumnezeu-Tatăl, în dragostea Sa pentru noi a binevoit prin Fiul Lui Cel Unul-Născut să ne descopere că dorește să ne fie Tată și că jinduiește după încrederea și iubirea noastră, ca plini de căldură să ne întoarcem către El.

Încă din Vechiul Testament Dumnezeu S-a descoperit ca Tată al poporului lui Israel (vezi *Ieșirea* 4, 22; *Deuteronomul* 32, 6), însă cu osebită putere Iisus Hristos – Răscumpărătorul neamului omenesc –, ne-a arătat în Noul Testament pe Dumnezeu ca Tată al nostru, ca Părinte plin de grijă pentru toți, pentru cei născuți din apă și din Duh (vezi *Ioan* 3, 5).

Mare cinste este pentru om să fie fiu al unui asemenea ceresc Părinte! Să ne gândim cât de căzută era firea ome-

nească și cât de înalt este Ziditorul! Ce nebulie săvârșește creatura „rațională” a lui Dumnezeu și cât de sfânt este Atotțiitorul! Câte păcate ascund în sine fiii vrednici de plâns ai lui Adam și cât de neatins este în desăvârșirile Sale Ziditorul! Și, iată, Fiul lui Dumnezeu, prin voia cerescului Părinte, ne dă dreptul să ne întoarcem către Stăpânul întregii lumi, prin cuvintele „Tatăl nostru”.

„O, străină dragoste de oameni! – exclamă Sfântul Ioan Gură de Aur – O, ce, cine, prin ce cuvânt aparte ar fi în stare să aducă mulțumire Aceluia Care ne-a dat asemenea bunătați! Luați aminte, preaiubiților, la umilința firii mele și a firii voastre, pătrunși în această țărână, în acest praf, în această tină, în această cenușă. Căci noi am fost zidiți din țărână și iarăși ne vom întoarce la sfârșit în țărână. Închipuindu-ne aceasta, să ne minunăm de bogăția fără seamăn a mării bunătați dumnezeiești către noi, care ne-a poruncit să-L numim pe Dumnezeu drept Tată al nostru; tu, din pământ fiind, să-L numești astfel pe Cel ceresc! Tu, muritor – pe Cel nemuritor, Tu, putrezicios – pe Cel lipsit de putreziciune, Tu, cel vremelnic – pe Cel veșnic!”¹

Însă acest drept dat nouă ne îndeamnă către multe îndatoriri aparte. Ca să poți să-L numești pe Cel fără de păcat, pe Dumnezeu, Care e Judecător al lumii, Tată, trebuie să-ți curățești conștiința de păcate, sufletul de nelegiuiri, inima de împotrivirea simțămintelor față de Dumnezeu. Ca

¹ Sv. Ioannă Zlatoustă, „O jizni po Bogu... i izeasnenic molitvî *Orce naș*”, *Tvorenia*, tom III, cartea 1, Sankt Petersburg, 1897, p. 30. Autorul citează din Sfinții Părinți, din părinții ruși, ori din scriitorii apuseni, folosindu-se de ediții rusești și bulgărești ale operelor acestora. Pentru a ușura lectura cărții, notele de subsol vor apărea doar în cazul unor autori mai puțin cunoscuți cititorului român (*n.tr.*).

să-I spui lui Dumnezeu, Care este foc mistuitor (vezi *Evrei* 12, 29), „Tată”, tu trebuie să te prefaci de asemenea într-un foc în râvna ta și să-L urmezi cu ardoare întru osârdia ta, să împlinești poruncile Lui. Altfel, poți auzi la Înfricoșătoarea Judecată mustrarea: „Dacă Eu sunt Părinte, unde este cineasta ce trebuie să-Mi dați?” (*Maleahi* 1, 6).

Sfântul Grigorie de Nyssa scrie referitor la cuvintele: „Tatăl nostru”: „Ce conștiință curată trebuie să aibă omul ca să poată să grăiască asemenea cuvânt («Tată»)!... Cine are o cât de mică înțelegere nu îndrăznește să rostească astfel de cuvinte și să spună «Tată», dacă nu vede în sine nimic dintru cele ale lui Dumnezeu. Căci nu este firesc ca Cel Bun după ființă să fie Tată pentru oamenii vicleni, Cel Sfânt – să fie tată pentru cei întinați, Cel Curat să fie tată pentru cei plini de patimi, de rușine și de necinste. Dacă cineva, mai înainte de a se fi curățit, se adaugă în rudenia cu Dumnezeu și, nedrept fiind, Îi spune Celui Drept Tată, aceasta va fi scârbire și grăire rea; e ca și cum L-ar numi pe Dumnezeu tată al propriei întinări, căci cuvântul «tată» se tâlmăcește ca pricină a celora care izvorăsc de aici. Pentru aceasta, dacă un oarecare om cu conștiința întinată numește pe Dumnezeu «Tată», prin unele ca acestea el Îl arată pe Dumnezeu ca început și pricină a propriilor sale fapte rele.”

Izvodul pe care Sfântul Grigorie îl scoate din aceste adânci judecăți e cutremurător: „Dacă cineva, după cum spune Scriptura, este aspru cu inima și caută minciuna (vezi *Psalmi* 4, 3), îndrăznește să rostească cuvintele acestei rugăciuni, trebuie să știe că el cheamă nu pe cerescul Părinte, ci pe tatăl cel de jos – pe cel mincinos și tată al minciunii (vezi *Ioan* 8, 44), căci diavolul e însuși păcatul și ta-

tă al păcatului. Pentru aceasta, apostolul numește pe toți cei care au sufletele pline de poftă «fi ai mâniei» (vezi *Efeseni* 2, 3). Iar cei ce au conștiința curată sunt numiți fii ai luminii (vezi *Luca* 16, 8). Pentru aceasta, când Domnul Iisus Hristos ne învață în rugăciune să-L numim pe Dumnezeu Tată al nostru, El nu săvârșește nimic altceva, în afară de a ne introduce în legea cea mai înaltă și chipul ceresc ale viețuirii. Adevărul ne învață să nu mințim, să nu spunem de la sine ceva care nu e în noi, să nu ne prezentăm altfel decât suntem, ci să-L numim pe Părintele nostru cel nemuritor Drept, Preabun, ca să îndreptăm această rudenie cu viața noastră.”

„Pentru aceasta – își încheie cugetarea Sfântul Grigorie de Nyssa –, până ce nu suntem curați cu viața, e primejdios să spunem cu o gândire ușuratică această rugăciune și să-L numim pe Dumnezeu Tată al nostru. Căci rugăciunea omului întinat, atâta timp cât trăiește întru întinare, e chemare a diavolului; iar cel ce lasă păcatul și trăiește întru bunătate, glasul său Îl cheamă pe Bunul Părinte.”

Trebuie să avem teamă de fiu, să nu scârbim pe Dumnezeu, atunci când stăm la rugăciune înaintea Lui. Trebuie să ne căim și să ne amintim cine suntem și cine este El! Nu pentru aceasta oare la fiecare Sfântă Liturghie înainte să rostim „Tatăl nostru” preotul se roagă în numele tuturor creștinilor: „învrednicește-ne ca fără de osândă să cutezăm a Te chema pe Tine Dumnezeu cel ceresc, Tată, și a zice: «Tatăl nostru...»”? Îndrăzneala de a-L numi pe Dumnezeu – Tatăl nostru o datorăm doar Domnului nostru Iisus Hristos Care ne împacă și ne apropie de cerescul Părinte, Celui Care S-a jertfit pe Cruce pentru mântuirea noastră după hotărârea cea veșnică a Sfin-

tei Treimi (vezi *Efesenii* 3, 11). „Mare binecuvântare se revarsă asupra noastră de pe Golgota – așa cum scrie arhiepiscopul Serafim (Sobolev)¹ –, a fost ridicat de peste noi blestemul prin Sângele și moartea Fiului lui Dumnezeu Cel Unul-Născut ce a dăruit tuturor oamenilor, fără vreo excepție, dreptul de a fi fii ai lui Dumnezeu. Însă noi primim această înfiere abia atunci când ne naștem în cristelnița Botezului pentru sfânta viață creștină, când ne lepădăm de toate cele ale păcatului și ale trupului.”

Cât de mult a făcut Dumnezeu pentru noi! Cât de mult ne-a dat El! Nici un tată nu poate să facă pentru fiii săi ceea ce Dumnezeu, Părintele nostru ceresc, a făcut pentru întreaga omenire. Noi, care odinioară am fost „înstrăinați și vrăjmași cu mintea către lucrurile rele” (*Colosenii* 1, 21) am devenit prin Sângele răscumpărător al Unuia-Născut Fiul al lui Dumnezeu iarși fii ai lui Dumnezeu, cu condiția că vom fi „întemeiați în credință, întăriți și neclintiți de la nădejdea Evangheliei” (*Colosenii* 1, 23). Am primit prin Botez și pocăință iertarea păcatelor și ne-am spălat, ne-am sfințit și îndreptat în numele Domnului nostru Iisus Hristos și, prin Duhul Dumnezeului nostru (vezi *I Corinteni* 6, 11), am devenit din vrăjmași ai lui Dumnezeu fii ai lui Dumnezeu și moștenitori ai bunătăților cerești pe care „ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit” (*I Corinteni* 2, 9). Ca înfiați, noi deja putem prin Duhul Sfânt să strigăm: „Avva! Părinte!” (vezi *Romani* 8,15).

¹ Sfântul ierarh Serafim Sobolev, Arhiepiscop de Boguciar (în lume, Nicolae Borisovici Sobolev), s-a născut la 1 decembrie 1881 în Reazan, Rusia. Din 1921, a trăit la Sofia, unde va deveni un îndrumător duhovnicesc cunoscut. Va trece la cele veșnice în 1950. Moaștele sale făcătoare de minuni se află la biserica rusă din capitala bulgară. (*n. tr.*)

Rugăciunea Domnească amintește tuturor de binecuvântările dumnezeiești revărsate asupra noastră. Aceasta în chip minunat e subliniată de Sfântul Ioan Gură de Aur în tâlcuirea sa la rugăciunea „Tatăl nostru”, care spune: „Acela care numește pe Dumnezeu Tată, prin aceasta mărturisește și iertarea păcatelor, și slobozirea de pedeapsă, și îndreptarea și sfințirea și răscumpărarea și înfierea și moștenirea (veșnicilor bunătăți) și frăția cu cel Unul-Născut și darurile Duhului, astfel că acela care nu a primit toate aceste bunătăți nu poate să numească pe Dumnezeu Tată al său.” Dumnezeu e Tată al tuturor, însă nu toți sunt fiii Lui. Trebuie să crezi, să te smerești și să te pocăiești ca să-L simți pe Dumnezeu ca Tată al tău. Și astfel, în aceste cuvinte – Tatăl nostru – ca într-o cochilie se cuprind cele mai de seamă adevăruri ale credinței și ale moralei. Aici sunt înfățișate și învățătura despre răscumpărare, și dogma despre îndreptare, și adevărurile despre dragostea dumnezeiască, și dărnicia de fiecare clipă a lui Dumnezeu de a ne ierta păcatele, fără de care nici un păcătos nu poate să-L numească pe Dumnezeu Atotsfântul drept Tată al său.

E de subliniat faptul că în nici o altă religie Dumnezeu nu este numit Tată al oamenilor, căci în nici o altă religie nu există o asemenea iubire părintească, așa cum o aflăm în creștinism. Dumnezeu a dat pentru mântuirea făpturilor Sale răzvrătite „pe Fiul Său Cel Unul-Născut... ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (*Ioan* 3, 16), însă până la Iisus Hristos nici un muritor nu îndrăznește să-L numească pe Dumnezeu Tată al său. Dacă nu s-ar fi adus Jertfa cea răscumpărătoare a lui Hristos, Care a murit pe Cruce pentru noi după bunăvoirea Tată-

lui, nu am fi putut nici noi să ne adresăm lui Dumnezeu prin cuvintele „Tatăl nostru”. Ce am fi spus...? Ori Stăpâne al nostru, ori Judecătorule al nostru. Fiul lui Dumnezeu pentru aceasta S-a făcut om, ca fiii oamenilor să poată să devină fii ai lui Dumnezeu. Acestea sunt rostul și scopul de căpătâi al lucrării răscumpărătoare a lui Hristos.

După ce Și-a dat viața pentru noi, Mântuitorul ne-a făcut prin credința în jertfa Sa răscumpărătoare frați și surori și ne-a recunoscut astfel, cu condiția ca noi să împlinim voia cerescului Său Părinte (vezi *Marcu* 3, 35), ca să putem să-I spunem lui Dumnezeu – Tată. Acesta este un dar pe care doar cerul putea să ni-l ofere! Și Dumnezeu ni-l dă de fiecare dată când începem sincer să ne rugăm prin cuvintele Rugăciunii Domnești. „Înainte încă de a începe să ne rugăm pentru ceva, spune Fericitul Augustin, noi deja primim mare îndurare și putem să-I spunem lui Dumnezeu – Tatăl nostru!”

Acum, noi cei păcătoși care ne pocăim din inimă, creștin-ortodocși fiind, nu mai suntem „străini și locuitori vremelnici, ci sunteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu” (*Efeseni* 2, 19), căci Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu (vezi *Matei* 16, 6) a binevoit să Se înrudească cu noi! Prin El noi putem să intrăm în rândul acelor care se învrednicesc să devină mădulare ale dumnezeieștii familii, condusă de Părintele Cel Unul. Noi suntem de acum din neamul lui Dumnezeu (vezi *Fapte* 17, 28-29). Prin jertfa Sa răscumpărătoare, Iisus Hristos ne-a învrednicit de cer, ca să fim părtași la acesta, dacă ne arătăm vrednici de cele pregătite nouă. El nu Se rușinează să ne numească „frați, zicând: «Spune-voi fraților mei numele Tău. În mijlocul Bisericii Te voi lăuda»” (*Evrei* 2, 11-12).

Să lămurim acum în ce sens noi suntem frați ai lui Hristos. Binevoind să ne numească frați ai Săi și surori ale Sale, Iisus Hristos totuși nu-Și propune să ne facă una cu Sine Însuși. El este Fiul al lui Dumnezeu după fire, căci este unul din Sfânta Treime și e Dumnezeu după ființă, iar noi suntem fii ai lui Dumnezeu după îndurare, după har, după răscumpărare. El nicicând nu a fost rob al diavolului, iar noi am fost robi ai celui viclean prin păcătoșenia noastră. Curat de orice păcat, El singur putea săvârși această minune – să ne împace cu Dumnezeu și „pe cei câți L-au primit, care cred în numele Lui... să îi facă fii ai lui Dumnezeu” (*Ioan* 1 12).

Totuși, adresarea „Tatăl nostru” ne aproprie numai de Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut, însă nu ne face egali cu El. El este Răscumpărătorul, iar noi suntem cei răscumpărați. El este Cel Unul-Născut din Tată mai înainte de toți vecii, iar noi, chemați să ne naștem din apă și din Duh (vezi *Ioan* 3, 5), ca să devenim fii ai lui Dumnezeu. Tocmai această deosebire între Sine și noi Mântuitorul o subliniază atunci când după învierea Lui spune, delimitându-Se de noi: „Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl nostru” (*Ioan* 20,17). El singur are dreptul de a spune: „Tatăl Meu” (vezi *Matei* 26, 39, 53), căci este singurul Lui Fiul după ființa Sa dumnezeiască. Noi însă suntem datori să spunem „Tatăl nostru”, căci Dumnezeu este Tată în mod egal al tuturor celor ce au crezut în Hristos și au fost înfiați de Dumnezeu prin El.

Cât este de dulce un nume ca acesta – Tatăl nostru! Ca fii adevărați, cu credință și dragoste, noi pășim către această grăire cu Dumnezeu. Dragostea noastră așteaptă de la dragostea Lui să ne îplinească rugăciunile. Ce mare nă-

dejde nasc în inima credincioasă aceste două cuvinte: Tatăl nostru! Ele parcă grăiesc creștinului: „Poate că ești un om sărman, însă nu te amări! Dumnezeu este bogat, mult prea bogat. El stăpânește toate comorile și bogățiile acestei lumi. Ale Lui sunt bogățiile acestei lumi văzute și nevăzute, iar tu ai devenit prin credință și Botez fiu al Său. Gândește-te ce Tată ai! Iar dacă Tatăl tău e într-atât de bogat, de ce să te îngrijorezi? El poartă grijă de tine, căci este mult prea bogat și bun. Prin încercări pământești, El te educă aici ca să fii vrednic moștenitor al bogățiilor Sale în lumea cea cerească. El nu te va lăsa nici pe pământ, nici după moartea ta, îndeajuns fiind doar ca tu să-I fii credincios și să te arăți în toate ca fiu supus. De aceea, nu te descuraja întru cele rele, nu cărți în ispite. Și de oricâte scârbe vei avea parte, îndură-le pe toate cu credință și răbdare. Prin ele, Tatăl ceresc te va întări. Ia aminte: tu ești fiul Său, moștenitorul Său! Bogăția părintească e și pentru fii, prin urmare și pentru tine. Așa cum spune Sfântul Apostol Pavel: «De ești fiu, ești și moștenitor al lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos» (*Galateni* 4, 7). Mântuitorul Se roagă pentru tine și pentru toți urmașii Săi adevărați (vezi *Ioan* 17, 24). – «Cel ce va birui va moșteni acestea și-i voi fi lui Dumnezeu și el Îmi va fi Mie fiu» (*Apocalipsa* 21, 7). Tu poate ești lipsit de ajutor pentru a te apăra de oameni care cu asprime te nedreptățesc, te înjosesc ori te vatămă. Însă nu te teme, căci ai un puternic ocrotitor în cer! Acesta este Părintele tău Cel Atotputernic. El nu te va lăsa pentru totdeauna nedreptățit, ci, fără doar și poate, te va apăra când va fi nevoie. El așteaptă, dar nu uită. Fără voia Lui, nici un rău nu te va cuprinde. Dar dacă cu buna Lui voie ți se întâmplă ceva rău, aceasta va fi pentru ceva mult mai

bun! Amintește-ți doar: nu înceta să strigi către Dumnezeu ziua și noaptea «Tatăl nostru»!

Tu poate că ești orfan pe pământ. Ai pierdut pe tatăl și pe mama ta. Aici nu mai ai părinți. Însă nu te întrista fără măsură! În cer ai un Părinte veșnic, Care niciodată nu te va lăsa, căci El Însuși a binevoit să Se numească Părinte al orfanilor și ocrotitor al văduvelor (vezi *Psalmii* 67, 6). Ce folos dacă ai părinți puternici și plini de strălucire pe pământ, dacă nu ai dobândit însă pe Dumnezeu ca Tată al tău? Ei mai devreme sau mai târziu te vor lăsa singur, căci sunt muritori și nu sunt în stare, oricât te-ar iubi, să-și păstreze pentru tine viața lor. Iar Dumnezeu este nemuritor. Dacă tu Îl ai pe El ca tată al tău, tu ai deja un Părinte neschimbat, atotputernic și ocrotitor aparte, Care întotdeauna poate să te primească întru ocrotirea Sa, când din inimă te întorci către El. Toate acestea psalmistul atât de minunat le-a exprimat prin cuvintele: «Că tatăl meu și mama mea m-au părăsit, dar Domnul m-a luat» (*Psalmii* 26, 16).

Tu poate ești întru rea cinste, căci multe nenorociri s-au abătut asupra capului tău. Poate suferi de o boală grea. Poate felurite necazuri se îngrămădesc asupra-ți din toate părțile. Însă în toate împrejurările vieții să ai credință în Dumnezeu! Caută sprijin doar în El, și nu-ți pierde nădejdea, amintindu-ți de sfaturile Sfântului Apostol Pavel: «În suferință fiți răbdători; la rugăciune stăru-iți» (*Romani* 12, 12). Amintește-ți că din cer te privește neschimbat în dragostea Sa Proniatorul, Care e Tatăl tău! El a spus: «Oare femeia uită pe pruncul ei și de rodul pântecelei ei n-are ea milă? Chiar când ea îl va uita, Eu nu te voi uita pe tine» (*Isaia* 49, 15). «Cu dânsul sunt în necaz și-l voi scoate pe el și-l voi slăvi» (*Psalmii* 90, 15) –